

Огаренко Тетяна Анатоліївна, доцент
кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент

Дмитрук Віталій Іванович, директор
Кіровоградського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського, кандидат
філологічних наук, доцент

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ПОКАЗНИК ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Становлення демократичної держави можливе за умови демонстрації членами суспільства громадянської позиції, яка виявляється в ставленні людини до своєї країни.

«Громадянська позиція – це особистісна якість, характерною особливістю якої є високий рівень громадянської культури та наявність автономної свідомості, максимально незалежненої від впливів соціального оточення із пріоритетом внутрішніх моральних чинників мотивації поведінки. Формування громадянської позиції відбувається в процесі систематичного, планомірного впливу на особистість комплексу виховних чинників з метою прищеплення їй ціннісних орієнтирів, опанування громадянськими знаннями, вміннями і навичками суспільної поведінки, завдяки яким особистість виступає активним членом громадянського суспільства» [2, с. 1].

Для формування громадянського суспільства важливим є знайомство здобувачів освіти з історично-культурним надбанням нації, а також виховання толерантності. Найбільшим надбанням українського народу є мова, яка водночас

виступає і засобом пізнання, тому поглиблення знання рідної мови є передумовою становлення як окремої особистості, так і нації в цілому.

У статті 10 Конституції України зафіксовано: «Державною мовою в Україні є українська мова». Отже, мова визнається державотворчим, націєтворчим фактором [3]. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у Розділі 1 закріплює це твердження: «Статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації» [1]

Важливі для формування громадянської свідомості засади толерантності мовними засобами також мають узаконене формулювання: «Українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України» [1].

Відповідальне виконання громадянського обов'язку виявляється також через культуру мовлення особи, оскільки кожен громадянин зобов'язаний володіти державною мовою. Підтвердженням важливості дотримання мовленнєвих норм є визнання цього на законодавчому рівні, як-от: «Навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, зокрема навмисне застосування її з порушенням вимог українського правопису і стандартів державної мови, а також створення перешкод та обмежень у застосуванні української мови тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом» [1]. Переважання суржикових елементів свідчить часто про небажання мовців докладати зусиль для дотримання мовних норм, а російська мова в спілкуванні українців може бути показником нерозуміння громадянами цінності духовних основ, зокрема мови, для становлення й збереження національної ідентичності.

Отже, усвідомлення членами суспільства значущості дотримання культури мовлення є надзвичайно важливими для становлення громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення : 07.05.2024).

2. Кафарська О. Б. Психолого-педагогічні основи формування громадянської позиції особистості. URL : http://www.pjv.nuoua.od.ua/v2_2014/02.pdf (дата звернення : 06.05.2024).

3. Конституція України. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K> (дата звернення : 07.05.2024).